

Fra Klubbens besøg i Synagogen

Den 17. april 2013 mødtes en stor del af Klubbens medlemmer i Synagogen i Krystalgade, stedet for jødernes gudsyndelse i København. Ordet jøde stammer fra patriarken Jakobs søn Juda, der indtog en ledende plads blandt sine 11 brødre.

Patriarken Jakob var med hele sin familie søgt til Ægypten, da der var hungersnød i hans hjemland. Efter udgangen eller udfrielsen af Ægypten omkr. 1500 f.v.t. bosatte jøderne sig i Kanaan, det senere Palæstina. Fra den tid samledes jøderne til gudstjeneste i og omkring et særligt telt, Tabernaklet, hvori Pagtens Ark stod. Omkr. år 1000 f.v.t. byggede Salomon templet i Jerusalem på Moria bjerg, hvor Abraham efter traditionen ville ofre Isak. På stedet står nu den i 691/692 opførte Klippemoske. Templet var overmåde prægtigt (se 2. Krønikebog, kap. 2 ff), og stod indtil det sammen med det øvrige Jerusalem blev ødelagt af den babylonske kong Nebukadnezar 2. i 586 f.v.t. og det babylonske fangenskab begyndte. I 516 f.v.t. genopbyggedes templet, men i 165 f.v.t. havde grækerne erobret Jerusalem og omdannet templet til et hellenistisk monument. Efter makkabæernes sejr renoveredes templet og Jahvekulten genindførtes (1. Makkabæerbog¹, kap 4, v 40 ff*). Da landet var blevet erobret af romerne i 63 f.v.t. foretog Herodes den Store, efter at han i 37 f.v.t. var blevet

---

¹ Makkabæerbogen er en del af de såkaldte Apokryfiske skrifter, som man kan finde i ældre bibles, men som ikke er medtaget i nuværende autoriserede udgave fra 1995.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevareministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

herre i Jerusalem, en større ombygning af templet. Dette tempel blev ødelagt af kejser Titus i 70 e.v.t.. Klagemuren eller Grædemuren er en del af Salomons tempel.

Den jødiske gudstjeneste var naturligt knyttet til templet. Ved denne tempeltjeneste, der bl.a. bestod i fremsigelse af bønner og læsning af Mosebøgerne, brugtes også musik. Anvendelse af musik i religiøs sammenhæng har lang tradition: Kong David dansede til cymbler og paukers klang ved Pagtens Arks overførelse til Jerusalem (1. Krønikebog, kap15 f).

Efter det første tempels ødelæggelse og i den babylonske udlændighed samledes man til gudstjeneste i synagogen (et græsk ord, der betyder forsamling). I synagogen anvendes ikke musik. Efter hjemkomsten fra Babylon og genopførelsen af templet fortsattes brugen af synagoger. På Jesu tid var der synagoger i alle større byer i Palæstina.

Jøderne blev kaldt til Danmark af Christian 4., der havde behov for en udbygning af finansvæsenet i Danmark. I første omgang kom 30 familier til Glücksborg, altså i udkanten af riget. Senere indvandrede flere jøder fra Holland, Tyskland og Spanien. – I Læderstræde lå i knap 100 år de tyske jøders synagoge. Tilladelsen til opførelsen af den var klausuleret således, at der kun måtte bygges ”et ordinært Borgerhus, som udvortes ikke har ringeste Apparence af nogen publik Bygning”. Man var bange for at få et tempel. Andre grupper af jøder søgte andre bedehuse.

Ved opførelsen af Synagogen i Krystalgade 12 i 1830-33 var der ikke fastsat forbud af nogen art og man fik et tempel ved arkitekt G. F. Hetsch, der var svigersøn til arkitekt C. F. Hansen, der i 1820'erne havde genopbygget Frue Kirke, også som et tempel. Ligheden er slående. - Synagogen kom kun en halv snes år efter ”Jødefejden” i 1819, hvor jøderne blev forfulgt, fordi man mente, at de uberettiget havde klaret sig bedre end andre i de vanskelige tider efter Københavns bombardement i 1807 og statsbankerotten i 1813.

I det 20. århundrede har der været indvandring af jøder fra Rusland 1905 – 1917 p.g.a. værnepligt og fattigdom, fra Tyskland i 1930'erne og fra Polen i 1960'erne.

Den jødiske menighed har omkr. 2500 medlemmer, hvilket skønnes at være halvdele af den samlede jødiske befolkning i Danmark. Menigheden ledes af et Repræsen-

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevareministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

tantskab, der vælges af en generalforsamling. Synagogen er ortodokst ledet, men rummer alle aspekter fra ortodoksi til sækularitet og betegnes derfor Enhedsmenighed. Jøde er den, der er født af en jødisk mor eller er konverteret til jødedommen. Jødedommens essens er troen på den ene Gud og helliggørelsen af menneskets liv. Liv går forud for alt andet, også i givet fald forud for de religiøse love. Jødedommens religiøse bud er indstiftet af Gud og givet Moses på Sinai bjerg. Jødedommens grundlag er De Fem Mosebøger, samlet i Torah'en. Torah'en er fysisk en bogrulle, der er fejlfrit (!) håndskrevet på hebraisk. Torah'en, Profeterne og Skrifterne udgør tilsammen Tenach, Det gamle testamente eller Den skriftlige lære. Den mundtlige lære kaldes Talmud.

Efter ødelæggelsen af det 2. tempel i 70 e.v.t. besluttedes det at nedskrive nogle af de love og regler, som på det tidspunkt var basis for jødedommen. En "kommission" udarbejdede i de følgende 300 år et meget omfattende værk med kommentarer og forklaringer til Torah'en. Disse forklaringer kaldes nu Talmud.

Helliggørelsen af mennesket sker gennem overholdelse af "loven", dvs. Torah'en (Moseloven) med tilhørende ritualer og praksis. Efter den rabbiniske tradition findes i Torah'en 613 bud. Medens kristendommen er en trosreligion, så er jødedommen en handlingens religion, hvor ortodoksien afhænger af, i hvilket omfang de påbudte regler og pligter følges og udføres. Væsentlig blandt disse er de jødiske bønner. Jødedommen pålægger de mandlige jøder at bede om morgenen, om eftermiddagen og om aftenen. Under bønnen skal mændene iføre sig forskellige klædningsstykker: Bl. a. kalot, bedesjal og bederemme. Brug af kalot skyldes beretningen om Moses, der skjulte sit ansigt, da han stod over for Gud på Sinai bjerg. Kvinder tildækker håret af blufærdighedsgrunde, nemlig for ikke at virke for attraktive over for mændene. Der er også regler for bønners fremsigelse: Visse bønner kan fremsiges

hjemme under private former, men det er en grundlæggende ide, at man er fælles i bønnen til Gud eller Almagten. Derfor er en række bønner henlagt til gudstjenesten på sabbaten. I denne gudstjeneste deltog oprindeligt kun mænd, og visse bønner må stadig kun siges, hvis der er mindst ti mænd til stede. Kvinder har fået adgang til gudstjenesten, men er placeret adskilt fra mændene, nemlig på en balkon eller et pulpitur, jfr. at de kristne kirker havde en mandsside og en kvindeside med tilhøren-

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevareministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

de adskilte indgange med kvindedøren mod nord. Kvinder er omfattet af Moselovens forbud på samme måde som mænd, men kvinder er kun forpligtet af påbud, der kan udføres hjemme. Når en jødisk dreng bliver 13 år betragtes han som religiøst forpligtet på samme måde som voksne mænd. Pigerne bliver religiøst forpligtede allerede ved det 12. år. Dette markeres ofte på en måde, der ligner den danske konfirmation. - Ved gudstjenesterne, der i forbindelse med visse fester kan vare hele dagen, anvendes Davids salmer (som dog ikke (alle) er skrevet af David).

Omskærelsen af drengbørn er et meget vigtigt bevis på ønsket om at bevare den jødiske identitet. Den er omtalt i forbindelse med Guds pagt med Abraham (1. Mosebog, kap 17, v 9 -15). Omskærelsen skal ske otte dage efter fødselen, på hvilket tidspunkt nervesystemet endnu ikke er udviklet.

Efter jødisk opfattelse er sjælen i blodet. Derfor må man ikke spise blod, og derfor skal dyr slagtes på en sådan måde, at alt blodet løber af. Der anvendes kun drøvtyggere med spaltede klove og fisk samt fjerkræ, bortset fra visse nærmere opregnede arter (3. Mosebog, kap 11 og 5. Mosebog, kap 12 v 16). Jødisk tradition skelner også mellem kødprodukter og mælkeprodukter i husholdningen, således at kødmåltider og mælkemåltider ikke spises samtidig. Også gryder og bestik m.v. holdes adskilte.

De jødiske religiøse fester relaterer sig i vid udstrækning til begivenheder i den jødiske historie som udgangen af Ægypten, templets indvielse og uafhængighedsdagen efter 2000 år i eksil samt den måske væsentligste fest Forsoningsdagen. Løvhyttefesten er en høstfest, men traditionen med at flytte ud i en løvhytte i de 7 dage festen varer, stammer fra ørkenvandringen for 3500 år siden.

Den jødiske kalender har et år på 354 dage, fordelt på 12 måneder. Forskellen overfor det astronomiske år afhjælpes ved indsættelse af en ekstra måned i nogle år, således at der er balance efter en periode på 19 år. Kalenderen er nu nået til år 5773, traditionelt regnet fra verdens skabelse, reelt regnet fra det tidspunkt, hvor man begyndte at tælle år.

Jøderne venter stadig på Messias` komme, idet de ikke mener, at Jesus var den Messias, som omtales i Det gamle testamente. Overrabbiner Bent Lexner udtaler på hjemmesiden Religion.dk/joedeom/Messias, at det man venter på måske ikke er en person, der kan genoprette et fredskongedømme, men Messias kan lige så godt være en ide: de messianske tider, hvor "ulven og lammet græsser sammen" (Esajas bog, kap 65 v 25) i en verden af fred og fordragelighed. Det er menneskers omgang med hinanden, der er afgørende for om de messianske tider er kommet.

Klub 60+

Pensionistforening for tidligere medarbejdere i Fødevareministeriet og for nuværende 60+ -medarbejdere

Besøget i synagogen var en meget interessant oplevelse, og ”guiden”, Hanna Skop, bidrog gennem sin grundige og spændende beretning meget til forøgelse af vor viden og forståelse af det vældige emne Jødedommen og jødernes liv.

